

Fundusz Sołecki

– nowe możliwości rozwoju wsi

Autorzy:

Ryszard Kamiński
Zenon Lewandowski
Andrzej Olszewski

realizacja projektu

ul. Zofii Urbanowskiej 8
62-500 Konin
www.kss.org.pl
tel./faks (63) 243 75 80

materiał informacyjny

Konin, grudzień 2009

Celem projektu jest podniesienie skuteczności wykorzystania dostępnych środków finansowych pochodzących z funduszy sołeckich, poprzez:

- dostarczenie informacji na temat celu i istoty gminnego funduszu sołeckiego, trybu jego tworzenia i rozliczania,
- zachęcenie do podjęcia inicjatyw służących poprawie lokalnych warunków i jakości życia na wsi,
- świadczenie pomocy osobom zainteresowanym podjęciem zadań w ramach możliwych do wykorzystania funduszy - po zakończeniu projektu.

Po co fundusz sołecki?

- Sołectwa są jednostkami o najsilniejszych więzach łączących mieszkańców i dobrze reprezentują określoną wspólnotę interesów wynikającą ze wspólnej tradycji historycznej.
- Interesy te – ze względu na swoją skalę - są często możliwe do zaspokojenia na poziomie niższym niż poziom gminy.
- Wspólnoty lokalne mogą pewne funkcje wykonywać same i same decydować o swoim najbliższym otoczeniu.
- Wprowadzenie funduszu sołeckiego jest jednym z praktycznych kroków do wdrażania w polskim systemie ustrojowym zasady pomocniczości.

Fundusz sołecki może stać się ważnym elementem wdrażania i finansowania wiejskich planów odnowy. Dzięki niemu możliwe będzie:

- budowanie tożsamości wsi,
- rozwój infrastruktury technicznej i społecznej,
- waloryzacja krajobrazu i architektury,
- wykonanie przedsięwzięć poprawiających warunki materialne (standard życia),
- wpływanie na wartości niematerialne - duchowe (jakość życia) takie jak poczucie wspólnoty, współodpowiedzialność, wzorce wychowawcze, więź międzypokoleniowa.

Cel funduszu sołeckiego:

Fundusz sołecki jest wielką szansą na podniesienie rangi wiejskich wspólnot i poczynienie kolejnego kroku w kierunku ich upodmiotowienia.

Dzięki niemu mieszkańcy wsi w większym stopniu staną się gospodarzami miejsca, w którym żyją.

USTAWA o funduszu sołeckim

Art. 1.

3. Środki funduszu przeznacza się na realizację przedsięwzięć, które zgłoszone we wniosku, o którym mowa w art. 4, **są zadaniami własnymi gminy, służą poprawie warunków życia mieszkańców i są zgodne ze strategią rozwoju gminy.**
4. Środki funduszu mogą być przeznaczone na pokrycie wydatków na działania zmierzające do usunięcia skutków klęski żywiołowej w rozumieniu ustawy o stanie klęski żywiołowej.

Podstawą do ustalenia katalogu dopuszczalnych działań realizowanych w ramach funduszu sołeckiego jest ustawa o samorządzie gminnym.

Zgodnie z art. 7 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2001.142.1591 ze zm.) zadania własne gminy obejmują w szczególności sprawy:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania

- nia odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,
- lokalnego transportu zbiorowego,

Zgodnie z art. 7 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2001.142.1591 ze zm.) zadania własne gminy obejmują sprawy:

1. ochrony zdrowia,
2. pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych,
3. gminnego budownictwa mieszkaniowego,
4. edukacji publicznej,
5. kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
6. kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
7. targowisk i hal targowych,
8. zieleni gminnej i zadrzewień,
9. cmentarzy gminnych,
10. porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego,
11. utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
12. polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej,
13. wspierania i upowszechniania idei samorządowej, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej,
14. promocji gminy,
15. współpracy z organizacjami pozarządowymi,
16. współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Ustawa o samorządzie gminnym

- Wymienione enumeratywnie sprawy nie wyczerpują zakresu dopuszczalnych działań samorządu gminnego.
- Art. 7 ustawy podkreśla charakterystyczną cechę zadań własnych gminy, jaką jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej, czyli mieszkańców gminy i wymienia najważniejsze z nich.
- Wyliczenie w art. 7 ustawy nie jest kompletne, o czym świadczy użycie przez ustawodawcę zwrotu "w szczególności".
- Zadania własne gmin określone są, bowiem również w innych ustawach.

Inne ustawy określające zakres działań samorządu gminnego.

Planując sposoby wydatkowania środków z funduszu sołeckiego, może być konieczne uwzględnienie wielu ustaw i rozporządzeń. Można tu wymienić przykładowo:

- ustawę o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- Prawo budowlane, ustawę o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- Prawo ochrony środowiska, ustawę o ochronie przyrody, Prawo wodne,
- ustawę o drogach publicznych, Prawo o ruchu drogowym,
- Prawo wodne, Prawo energetyczne,
- ustawę o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, ustawę o odpadach,
- ustawę o pomocy społecznej, ustawę o systemie oświaty, ustawę o bibliotekach,
- ustawę o ochronie dóbr kultury,
- ustawę o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej,
- ustawę o kulturze fizycznej, przepisy o turystyce,
- ustawę o ochronie przeciwpożarowej.

Czy sołtys i rada sołecka muszą znać wskazane wyżej akty prawne?

- Powyższe wyliczenie ustaw ma na celu uświadomienie, projektodawcom i wykonawcom funduszu sołeckiego, uwarunkowań prawnych i zagrożeń, jakie mogą wystąpić na etapie realizacji proponowanych działań.
- Znajomość tych uwarunkowań jest niezbędna już na etapie planowania zadań, kiedy konieczne stanie się zweryfikowanie możliwości wykonania danego zadania.
- Realizacja zadań poprzez środki pochodzące z funduszu sołeckiego nakłada na sołectwo (sołtysa) konieczność choćby pobieżnej ich znajomości.
- **Pełne kompetencje w tym zakresie powinni posiadać pracownicy urzędu gminy.**

Nieznajomość uwarunkowań prawnych może znacznie utrudnić a nawet uniemożliwić zrealizowanie przedsięwzięcia.

Przykład: -wniosek na wykonanie oświetlenia drogowego.

- W powszechnej opinii może ono zostać zrealizowane bez większych przeszkód.
- Taka inwestycja wymaga jednak uzyskania warunków przyłączenia do sieci energetycznej.
- Ich brak skutkuje niemożliwością wykonania zadania.
- W przytoczonym przykładzie przygotowanie wniosku na wykonanie oświetlenia drogowego powinno zostać poprzedzone sprawdzeniem:
  - czy operator wyda warunki przyłączenia, a także
  - czy inwestor uzyska zgody innych zainteresowanych stron (tj. właścicieli gruntów sąsiadujących z inwestycją).
- Trzeba również pamiętać, iż realizacja większych zadań inwestycyjnych wiązać się często będzie z koniecznością prowadzenia nadzoru przez osoby posiadające odpowiednie uprawnienia np. uprawnienia kierownika robót drogowych.

Środki przekazane sołectwom są częścią finansów publicznych i jako takie muszą podlegać wszystkim rygorom prawa.

Dodatkowe ograniczenia w zakresie wydatkowania środków z funduszu sołeckiego mogą być związane z koniecznością posiadania odpowiednich zezwoleń przewidzianych prawem np. nie będzie możliwe wydatkowanie środków na budowę placu zabaw bez posiadania niezbędnych dokumentów lub w przypadku braku możliwości ich uzyskania.

Nawet niepełna znajomość przepisów prawnych może być kluczem do sukcesu.

- Znajomość przepisów prawa na podstawowym poziomie umożliwi lepszą współpracę między sołectwem a gminą.
- W procedurze składania wniosków do wójta nie będą przekazywane do realizacji zadania źle określone z punktu widzenia klasyfikacji budżetu gminy.

Problem: znajomość przepisów prawa i ponoszenie odpowiedzialności.

Praktycznym rozwiązaniem problemu jest dokonanie w każdej gminie podziału zadań na dwie grupy:

- **Gmina** (wójt i rada gminy) – planuje i realizuje poważne, duże inwestycje, zadania drogie i skomplikowane itd.
- **Sołectwo** (rada sołecka i mieszkańcy) – wdraża zadania mniejsze, lokalne, specyficzne, nieskomplikowane itd.
- Podział powinien być dokonany w każdej z gmin na zasadzie społecznego konsensusu.
- Podział powinien określać katalog działań zarezerwowanych dla strategicznych kompetencji rady gminy.
- Zadania nie wymienione w katalogu kompetencji rady gminy powinny być dostępne do wdrażania przez sołectwa.

Biorąc pod uwagę zasobność gmin i dotychczasowe doświadczenia w zakresie samodzielnych działań sołectw, można wskazać kierunku podziału zadań:

- W gminach gdzie są silne, doświadczone i aktywne sołectwa będzie można realizować zadania z szerszej palety.
- W gminach gdzie sołectwa są słabe, jeszcze nieaktywne, społeczności wiejskie powinny zdobywać praktykę poprzez wdrażanie mniej skomplikowanych zadań.

Trzy warunki wskazane w art. 1 ust. 3 ustawy o funduszu sołeckim muszą być spełnione kumulatywnie:

- **zgłoszone zadanie musi być zadaniem własnym gminy,**
- **musi sprzyjać poprawie warunków życia mieszkańców,**
- **musi być zgodne ze strategią rozwoju gminy.**

Warunki te muszą być spełnione łącznie.

Jeżeli wniosek nie spełnia tych wymagań - wójt burmistrz lub prezydent zobowiązany jest odrzucić wniosek sołectwa.

Zadania samorządu a fundusz sołecki.

- Każde zadanie mieszczące się w katalogu zadań samorządu lub wymienione w innych przepisach można traktować jak zadanie, które może być zrealizowane i sfinansowane ze środków funduszu sołeckiego.
- Jednak - fundusz sołecki stanowi część budżetu gminy, wobec czego rada gminy zachowuje kontrolę nad przeznaczeniem środków przez sołectwa.
- **Wyjątkowo, w skrajnym przypadku braku konsekwencji w postępowaniu rady, może się zdarzyć, że wskazane przez sołectwo zadania nie będą miały odzwierciedlenia w budżecie i nie zostaną zrealizowane!**

UWAGA!

- Zgodnie z prawem, rada gminy podejmując stosowną decyzję i wyodrębniając w budżecie gminy środki stanowiące fundusz sołecki, daje jednostkom pomocniczym (sołectwom) przyzwolenie do przygotowania wniosków.
- Stanowi to ważną przesłankę do przyjęcia przez radę propozycji sołeckich do budżetu w czasie podejmowania uchwały budżetowej.
- **Wnioski po przekazaniu do wójta i ich pozytywnej weryfikacji pod kątem braku naruszeń przepisów ustawowych, muszą się znaleźć w projekcie budżetu.**

Ograniczenia w realizacji zadań z funduszu sołeckiego:

- Realizacja zadań nie może naruszać przepisów prawa,
- Zadania nie mogą być realizowane „na majątku”, który nie stanowi własności gminy:
- nie można wybudować lub wyremontować chodnika, który nie stanowi własności gminy,
- ale można przeprowadzić dożynki sołeckie na gruncie nie będącym własnością gminy.
- Zadania „twarde” takie jak nowa inwestycja czy remont muszą być zrealizowane „na majątku” gminy,
- zadania „miękkie” nie muszą spełniać tego wymogu, np. możliwe jest sfinansowanie szkolenia w remizie strażackiej, która jest własnością OSP.
- W nielicznych przypadkach, pewnym ograniczeniem będzie brak możliwości realizowania zadania poza terenem sołectwa - nie będzie to możliwe za wyjątkiem wyjazdów na targi lub inne imprezy, których celem będzie promocja gminy, sołectwa lub produktów (wyrobów i produktów tradycyjnych).

Ograniczenia realizacji zadań z funduszu sołeckiego wynikające z ustawy *Prawo zamówień publicznych*.

- W myśl tej ustawy należy stosować odpowiednie procedury mające na celu wyłonienie wykonawcy zadania lub dostawcy usług.
- W tym zakresie jest konieczna współpraca z urzędem gminy, który po otrzymaniu wniosków i ich przeanalizowaniu pod kontem zakresu i skali zamówień poinformuje sołectwo:
- czy dane zakupy towarów lub usług muszą być poprzedzone procedurą mającą na celu wyłonienie wykonawcy,
- czy też można będzie nabyć usługę lub dokonać zakupu nie stosując ustawy, lub stosując tryb uproszczony („z wolnej ręki”).

Sprawne wydawanie środków z funduszu sołeckiego wymaga dobrej współpracy na linii urząd – sołectwo.

W sytuacji konieczności przeprowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przez urząd można przeprowadzić następującą procedurę – przykład:

Ponieważ do realizacji remontów świetlic w kilku sołectwach niezbędne będą (zgodnie z wnioskami sołectw) materiały budowlane, przeprowadzone postępowanie wyłoni dostawcę np. hurtownię X, z której sołtysi na podstawie upoważnień i przedłożonych specyfikacji odbierać będą materiały niezbędne do remontu.

Urząd gminy - sołectwo

- Współpraca między urzędem a sołectwem powinna zacząć się natychmiast po podjęciu przez radę gminy uchwały o wyodrębnieniu w budżecie gminy środków stanowiących fundusz sołecki.
- Przygotowywanie wniosków do funduszu sołeckiego powinno mieć charakter wspólnego działania urzędu i społeczności danego sołectwa. Współpraca powinna dotyczyć takich spraw jak:
- konieczności uwzględnienia różnego rodzaju uwarunkowań prawnych (m.in. zasady budżetowania, prawo zamówień publicznych, prawo budowlane),
- sporządzenia odpowiedniego kosztorysu zadania (dla zadań o wyższym stopniu złożoności),
- sprawdzenia celowości zadania w kontekście jego związku z gminnymi dokumentami planistycznymi.

Koszt zadania finansowanego z funduszu sołeckiego

a wysokość środków finansowych przeznaczonych na dane sołectwo.

Czy możliwe jest wykonanie zadania kilkakrotnie droższego od posiadanej kwoty?

- Ustawodawca nie zakazał finansowania zadań z innych źródeł.
- Zgłoszenie do realizacji wniosku z zadaniami przekraczającymi wysokość środków przyznanych danemu sołectwu może zostać odebrane jako próba „wyłudzenia” dodatkowych pieniędzy.
- Po analizie wniosku poprzez wójta lub burmistrza, wniosek ze względu na złe oszacowanie kosztów zostanie odrzucony w terminie 7 dni od jego przedłożenia (zgodnie z ustawą o funduszu sołeckim).

Konieczne jest zatem racjonalne podejście w tym zakresie ze strony sołectw!

Możliwość współfinansowania zadań z innych źródeł.

W przypadku dokonania wcześniejszych uzgodnień pomiędzy sołectwem a wójtem, może dojść do to pożądaney sytuacji, w której zadanie zgłoszone we wniosku będzie realizowane przy udziale innych środków.

Przykład:

Termomodernizacja świetlicy - na ten cel samorząd może uzyskać dofinansowanie np. z wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska co spowoduje obniżenie kosztów inwestycji ponoszonych przez gminę.

Realizacja zadań z funduszu sołeckiego.

- Wobec dużej liczby sołectw w skali gminy i zakresu zgłaszanych zadań, nie jest możliwe powierzenie wydatkowania **wszystkich** środków bezpośrednio sołectwom.
- Rada gminy zgodnie z art. 39.4 ustawy o samorządzie gminnym udzieli upoważnienia sołtysowi, jako organowi wykonawczemu jednostki pomocniczej jakim jest sołectwo - stosownie do racjonalnie określonego zakresu zadań możliwych do zrealizowania przez sołtysa, radę sołectką i wreszcie całą społeczność.
- **Taka decyzja nie spowoduje jednak zwolnienia wójta z nadzorowania i kontrolowania wydatkowania środków publicznych przez sołtysów.**
- Można upoważnić do wdrażania zadań sołtysów, ale kontrola finansowa nad przedsięwzięciem pozostanie w gestii urzędu.

Upoważnienie dla sołtysów.

Upoważnienie jest dobrym rozwiązaniem, bo:

- Spowoduje konieczność dokładniejszego przygotowywania wniosku - nie będzie możliwe przedstawienie wniosku ze zbyt niskim budżetem, gdyż to sołtys miałby kłopoty z jego zrealizowaniem.
- Taki system sprawi, że inwestycje będą wykonywane w dużym zakresie przez samych mieszkańców, co jest zgodne z założeniami ustawodawcy dotyczącymi aktywizacji społeczności lokalnych i ich upodmiotowienia.

Ograniczenia i zagrożenia dla systemu upoważnień dla sołtysów.

- Nie można zagwarantować, że władze sołectwa będą miały na tyle dobrą znajomość przepisów prawa finansów publicznych, by działając samodzielnie, nie popełnić nieświadomie błędów skutkujących odpowiedzialnością z tytułu naruszenia dyscypliny finansów publicznych.
- Można obawiać się o wydolność systemu kontroli w wykonaniu regionalnych izb obrachunkowych w sytuacji wzrostu liczby podmiotów podlegających kontroli.

Odpowiedzialność za wydatkowanie środków nadal spoczywać będzie, zgodnie z art. 60 ust. 1 i ust. 2 pkt. 3 ustawy o samorządzie gminnym, na wójcie, burmistrzu, prezydencie, który odpowiada za prawidłową gospodarkę finansową gminy i w tym zakresie dokonuje wydatków budżetowych.

Zgodność zadań zgłaszanych w ramach funduszu sołeckiego ze strategią rozwoju.

- W pewnych sytuacjach ograniczeniem wydatkowania środków może być niezgodność zgłaszanego zadania ze strategią rozwoju gminy, czy posiadanymi przez większość sołectw planami odnowy.
- Wątpliwość może budzić to, że plany były często tworzone jedynie z myślą o funduszach z Odnowy Wsi. Może to być problemem, jeżeli plany nie uwzględniały szerszego obszaru działań, wykraczających poza zakres Odnowy Wsi.

Przykładowe zadania do realizacji w ramach środków z funduszu sołeckiego:

- 1) prowadzenie inicjatyw służących poprawie estetyki wsi oraz stanu ochrony środowiska, a w szczególności:
  - prowadzenie sołeckich konkursów, których celem jest podniesienie poziomu estetycznego sołectwa, promowanie ekologii wśród mieszkańców sołectwa,
  - pielęgnację zieleni komunalnej oraz terenów użyteczności publicznej w sołectwie, np. montaż koszy na śmieci, pojemników do selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, pojemników na zużyte baterie itp.,
  - wykonanie nasadzeń zieleni trwałej na terenach należących do gminy (drzew i krzewów), zakładanie trawników, oczek wodnych, skalników.
- 2) finansowanie działalności merytorycznej wiejskich świetlic środowiskowych, terapeutycznych i

wiejskich, jeżeli w danym sołectwie zostały powołane.

- 3) kultura i sport masowy (nie wyczynowy – kwalifikowany, np. działalność klubu sportowego, w którym do realizacji danej konkurencji potrzebna jest licencja jakiegoś związku, nie może być finansowany ze środków sołeckich - taka działalność nie ma cech powszechności dostępu) w tym na:
- zakupy nagród rzeczowych i sprzętu, wspieranie inicjatywy kulturalnych, sportowych na rzecz lokalnego środowiska prowadzonych przez placówki oświatowe, świetlice działające na terenie sołectwa, uczniowskie kluby sportowe,
  - organizowanie przez radę sołecką uroczystości i imprez masowych (kulturalno – sportowych np. obejmujących rywalizację między dziećmi a dorosłymi, dożynki, różnego rodzaju święta np. ziemniaka, kukurydzy, kapusty) skierowanych do mieszkańców sołectwa,
  - zakupy towarów (także stanowiących środki trwałe) - poprawiających infrastrukturę sportową, rekreacyjną lub kulturalną sołectwa, a w szczególności montaż ławek, urządzenie placów zabaw dla dzieci, zakupy wyposażenia świetlic wiejskich, klubów i sołeckich obiektów sportowych, itp.
  - wspieranie inicjatyw na rzecz mieszkańców sołectwa prowadzonych przez organizacje działające na jego terenie.
- 4) z funduszu sołeckiego będzie można realizować również inne zadania, np.:
- budowę i remont dróg gminnych, chodników (jednakże sołectwo powinno skupić się na bieżącym utrzymaniu dróg i chodników oraz na drobnych remontach, a nie podejmować się dużych zadań inwestycyjnych będących w gestii samorządu gminy - sołectwo może realizować np. brakujące lub małe odcinki chodników),
  - zakup sprzętu komputerowego, audio-video (dla świetlicy wiejskiej, w której prowadzone będą zajęcia z dziećmi, szkolenia dla rolników itp.),
  - budować, remontować i urządzać boiska, kąpieliska (np. małe przyświetlicowe boiska, boiska do piłki „plażowej” lub fragmenty plaż),
- 5) z funduszu sołeckiego będzie można realizować również inne zadania, np.:
- budować punkty oświetleniowe dróg i placów publicznych itp. (oświetlenie placu zabaw, altany czy spacernika),
  - prowadzić renowację obiektów o charakterze zabytkowym,
  - promować gminę i sołectwo poprzez wykorzystanie niepowtarzalnych zasobów sołectwa (opracowanie folderu, broszury informującej o zabytkach, produktach lokalnych, ciekawych miejscach, szlakach),
  - finansować edukację (np. kursy, szkolenia, nie dotyczy prowadzenia szkół),
  - budować wodociąg i kanalizację (tu podobnie jak przy budowie i remoncie dróg, chodzi o małe, krótkie, ale niezbędne z punktu widzenia sołectwa odcinki).
- 6) z funduszu sołeckiego będzie można realizować również inne zadania, mieszczące się w kompetencjach gminy i jednostek pomocniczych określone w ustawie o samorządzie gminnym (np. realizować zadania zmierzające do zmniejszenia patologii społecznych takich jak alkoholizm).

Przykładowe zadania, które nie powinny być finansowane z funduszu sołeckiego:

- 1) działalność statutowa placówek oświatowych,
- 2) działalność kościołów wyznaniowych,
- 3) działalność gospodarcza prowadzona przez osoby fizyczne lub osoby prawne,
- 4) zakupy alkoholu, papierosów i innych używek.

Fundusz Sołecki, Odnowa Wsi, LEADER

- komplementarne źródła finansowania

- Zarówno Odnowa Wsi jak i LEADER wskazują społeczność wiejską jako podmiot działań. Podobnie ma się rzecz w przypadku funduszu sołeckiego. Wspólna cechą jest też zaangażowa-

- nie samych mieszkańców, tzw. partycypacyjne i oddolne podejście na najniższym poziomie.
- Zarówno w przypadku odnowy wsi jak i lokalnych grup działania w podejściu LEADER pojawiają się przedsięwzięcia integrujące mieszkańców wsi, poprawiające standard i jakość ich życia.
- Wieś podlega coraz szybszym i różnorodnym zmianom, a wymienione programy poprzez swój uzupełniający się charakter stwarzają szansę dla samych mieszkańców na poszukanie nowego wspólnego pomysłu na wieś jako dobrego miejsca do życia.

Propozycje zadań do funduszu sołeckiego.

Jedynym właściwym organem, który bezpośrednio podejmuje decyzje, na co zostaną wydane środki jest zebranie wiejskie. Zebranie wiejskie:

- **z inicjatywy sołtysa,**
  - **radę sołeckiej lub**
  - **co najmniej 15 pełnoletnich mieszkańców sołectwa,**
- podejmuje uchwałę, w której wskaże przedsięwzięcie lub przedsięwzięcia przewidziane do realizacji na obszarze sołectwa.

Prawo inicjatywy ogranicza się do trzech grup – sołtysa, rady sołeckiej lub piętnastu pełnoletnich mieszkańców sołectwa.

Fundusz - inicjatorzy i wnioski

- Ustawa o funduszu sołeckim podaje zamknięty katalog podmiotów, co miało wyeliminować podjęcie uchwał przez zebranie wiejskie na podstawie źle przygotowanych wniosków.
- Może jednakże wystąpić sytuacja, w której każdy ze wskazanych wyżej podmiotów złoży wniosek - wtedy zebranie wiejskie zgodnie ze swoim statutem będzie musiało poprzez głosowanie przyjąć do realizacji tylko jeden.
- **Każdy przedkładany na zebraniu wniosek musi spełniać wymogi formalne tj. zawierać informacje o rodzaju przedsięwzięcia wraz z oszacowaniem kosztów w sposób możliwie jak najbardziej czytelny, tak, aby organ mógł dokonać ich podziału zgodnie z klasyfikacją budżetową na działy, rozdziały i paragrafy.**

Odrzucenie wniosku sołectwa.

- Wójt, burmistrz, czy prezydent, zobowiązany jest odrzucić wniosek nie spełniający warunków zawartych w ustawie o funduszu sołeckim.
- Po wyodrębnieniu środków na fundusz sołecki i nie odrzuceniu wniosku sołectwa przez wójta na początku procedury, co skutkuje wpisaniem wniosku do projektu budżetu, rada powinna taki budżet uchwalić.
- Rada, uchwalając budżet gminy, może odrzucić wniosek sołectwa, jedynie w przypadku, kiedy w trakcie procedury (w czasie pomiędzy wpisaniem zadań do projektu budżetu, a momentem podejmowania uchwały budżetowej) zmienił się stan formalno-prawny, co powoduje, że zadania, które sołectwo chce realizować nie spełniają warunków ustawy.

Uchwalenie środków na zadania w ramach funduszu sołeckiego w ramach budżetu gminy.

- Każde przedsięwzięcie musi zostać dobrze oszacowane, z podziałem jego realizacji na zakupy materiałów i usługi, a następnie zapisane w odpowiednim dziale i paragrafie budżetu (np. zadanie: remont placu zabaw, całkowity koszt 10.000,00 zł, materiały 5.400,00 zł, wykonawstwo (usługa) 4.600,00).
- Podmioty uprawnione do przedstawienia wniosku zebraniu wiejskiemu, powinny wcześniej porozumieć się z urzędem i wspólnie dokonać wyceny zadania lub zadań, które następnie zostaną złożone i uchwalone przez zebranie wiejskie.

Rola urzędu gminy i wójta we wdrażaniu funduszu sołeckiego.

- Niechętna postawa wójta lub burmistrza, jako osoby zarządzającej w praktyce budżetem gmi-

ny, a także jego urzędników, niekiedy może być ograniczeniem dla realizacji zadań z funduszu sołeckiego.

- **Z uwagi na fakt, iż fundusz sołecki jest częścią budżetu gminy to wójt /burmistrz dysponuje pieniędzmi funduszu sołeckiego, to od niego zależeć będzie:**
- **kiedy, w którym miesiącu danego roku, urząd gminy uruchomi środki finansowe,**
- **przeprowadzi procedury związane zamówieniami publicznymi,**
- **zakupi towary lub usługi ujęte we wniosku.**
- W takiej sytuacji dużo będzie zależało od aktywności mieszkańców, sołtysa i radnych, którzy powinni sprawować nadzór nad postępami w realizacji zgłoszonych przez siebie zadań.

Rola urzędu gminy i wójta we wdrażaniu funduszu sołeckiego.

- Kluczowym czynnikiem będzie umiejętność współpracy różnych elementów społeczeństwa obywatelskiego - począwszy od momentu opracowywania wniosku, poprzez jego realizację a skończywszy na rozliczeniu.
- **Nie można dopuścić do sytuacji, w której fundusz sołecki stanie się jedynie wnioskiem do budżetu realizowanym przez urząd - zaprzecza to idei, dla których realizacji powstał.**

Związek z obowiązującymi dokumentami planistycznymi.

- Przyjmując wprost zapis ustawy o funduszu sołeckim, brak zgodności ze strategią rozwoju gminy, rozumianą, jako dokument planistyczny, powoduje odrzucenie wniosku przez wójta burmistrza prezydenta.
- Trudno byłoby uzasadnić zasadność realizacji przedsięwzięcia, które nie będzie miało odzwierciedlenia w strategii lub w uchwalonym poprzez zebranie wiejskie planem odnowy miejscowości.
- Brak odzwierciedlenia zadania w wieloletnim planie inwestycyjnym (WPI), nie może stanowić podstawy do jego odrzucenia przez wójta lub radę gminy - zazwyczaj wieloletnie plany inwestycyjne zawierają zapisy realizacji dużych zadań, których wdrażanie przewidziane jest na kilka lat.

Rola mieszkańców sprowadza się do:

- Wyjścia z inicjatywą co do wskazania przedsięwzięcia przewidzianego do realizacji – tu występuje konieczność spełnienia obligatoryjnego uczestniczenia w tym akcie 15 pełnoletnich mieszkańców sołectwa.
- Podjęcia uchwały przez zebranie wiejskie (zgodnie ze statutem sołectwa) o rodzaju przedsięwzięcia, jego kosztach wraz z uzasadnieniem dla jego realizacji.
- Sprawowania kontroli nad realizacją przedsięwzięcia.

Zakres zadań sołtysa sprowadza się do następujących działań:

- Wyjścia z inicjatywą co do wskazania przedsięwzięcia przewidzianego do realizacji.
- Przekazania wniosku w terminie do 30 września wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi.
- Odwołania się od decyzji o odrzuceniu wniosku przez wójta burmistrza prezydenta w terminie 7 dni od otrzymania tej informacji, w celu podtrzymania wniosku i skierowania go do rady gminy za pośrednictwem wójta, burmistrza, prezydenta.
- Nadzorowania realizacji przedsięwzięcia jako organu wykonawczego sołectwa, lub po uzyskaniu upoważnienia od rady gminy, jako wykonawcy przedsięwzięcia.

Rada sołecka, jako organ doradczy posiada następujące zadania:

- Wyjścia z inicjatywą co do wskazania przedsięwzięcia przewidzianego do realizacji.
  - Doradzania, opiniowania zadań.
- Inicjatywa nie kończy się tylko na samym pomysle przedsięwzięcia, ale również na jego „budżetowaniu”, czyli wskazaniu kwoty z podziałem na usługi i zakup materiałów oraz uzasadnie-

niu konieczności realizacji danego przedsięwzięcia oraz wskazaniu efektu – rezultatu jaki uzyskamy dzięki jego realizacji.

Zakres kompetencji wójta/ burmistrza/ prezydenta:

- Przygotowuje kierunki rozwoju/strategie rozwoju.
- Posiada uprawnienie do przygotowania projektu uchwały o wyodrębnieniu w budżecie gminy środków stanowiących fundusz sołecki i przedstawia go radzie gminy celem uchwalenia w terminie do 31 marca roku poprzedzającego rok budżetowy.
- W terminie do 31 lipca roku poprzedzającego rok budżetowy przekazuje informację sołtysom o wysokości środków dla danego sołectwa.
- **Do 30 września przyjmuje od sołtysów wnioski.**
- **W terminie 7 dni od otrzymania wniosku od sołectwa przyjmuje lub odrzuca wniosek.**
- Pośredniczy w przekazaniu odrzuconego, a podtrzymanego przez sołtysa wniosku do rady gminy.
- Przygotowuje projekt uchwały budżetowej zawierający przyjęte i podtrzymane przez radę gminy wnioski sołeckie.
- Jako wykonawca budżetu realizuje przedsięwzięcia wskazane przez sołectwa w funduszu sołeckim.
- Sprawuje nadzór finansowy między innymi nad celowością i sumiennością wydatkowania środków z budżetu.

Odpowiedzialność oraz zakres działań rady:

- Uchwala strategię gminy oraz inne dokumenty planistyczne np. wieloletnie plany inwestycyjne.
- **Przygotowuje zgodnie ze statutem uchwałę o wyodrębnieniu w budżecie gminy środków stanowiących fundusz sołecki i przyjmuje ją na sesji rady gminy w terminie do 31 marca roku poprzedzającego rok budżetowy.**
- **Rozpatruje odrzucone przez wójta, a podtrzymane przez sołtysa, wnioski w terminie 30 dni od dnia jego otrzymania.**
- Podejmuje uchwałę budżetową.

Rola społeczności lokalnych.

- Czytane wprost przepisy sugerują, że rola mieszkańców kończy się już po uchwaleniu wniosku z listą zadań do sfinansowania w ramach funduszu sołeckiego, czyli ogranicza się jedynie do uchwalenia listy pobożnych życzeń pod adresem „władzy gminnej”.
- Pojawia się jednak pytanie - jak będziemy uczyli społeczności lokalne samorządności i budowali społeczeństwo obywatelskie ograniczając rolę mieszkańców?

Warto uchronić fundusz sołecki od biurokratyzacji, a mieszkańców wielu gmin od dalszego ubezwłasnowolnienia przez władze samorządowe, (co może polegać na zaniechaniu prób włączenia ich do realizacji zgłoszonych zadań).

- Trzeba wdrożyć praktyczne mechanizmy włączenia ludzi w realizację zgłaszanych przez nich zadań i ponoszenia przez nich odpowiedzialności za swoje decyzje.
- **Konieczne jest wypracowanie na poziomie gminy sposobów wydatkowania przynajmniej części pieniędzy przez liderów wiejskich - sołtysa i radę sołecką. Z uwagi na szczupłość środków pożądane byłoby także umożliwienie realizacji części zadania siłami własnymi mieszkańców.**
- Dla spełnienia wymogów prawa, potrzebny jest rozsądny i praktyczny podział na zadania wdrażane przez sołtysa i zadania realizowane przez urząd gminy, (czyli wójta zlecającego zadania swoim urzędnikom).

Co to znaczy planować strategicznie?

- Powszechnie stosowaną metodą świadomego wspierania rozwoju społeczności lokalnych jest opracowywanie dokumentów planistycznych w postaci strategii rozwoju.
- **Strategia rozwoju lokalnego jest sposobem świadomego osiągnięcia założonych celów poprzez planowanie rozwoju i sterowanie tym rozwojem, przy jednoczesnym zaangażowaniu się w proces realizacji podejmowanych w tym celu zadań.**

Po co planować?

- Przyjęcie właściwej strategii pozwala osiągnąć lepszą efektywność działań, zapewnić właściwą koordynację, zmniejszyć ryzyko i lepiej wykorzystać zasoby.
- **Jedną z istotnych cech planowania strategicznego jest połączenie dwóch poziomów zorganizowanego działania ludzi i społeczności tj. wymogu bieżącego zaspokajania potrzeb i jednocześnie konieczności poszukiwania środków prowadzących do poprawy sytuacji w przyszłości.**
- Planowanie strategiczne musi uwzględnić dwa plany czasowe – perspektywę krótkoterminową i długoterminową.
- Przygotowanie przez mieszkańców miejscowości długofalowego programu rozwoju, (czyli strategii), oparte na wypracowanej wspólnie wizji może być ważnym krokiem na drodze prowadzącej do odczuwalnej poprawy życia mieszkańców.

Strategia rozwoju np. Plan Odnowy Miejscowości

- Przygotowanie planu strategicznego stanowi warunek pozyskania środków z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-13 przeznaczonych na działanie „Odnowa i rozwój wsi”.
- Konkretny „Plan Odnowy Miejscowości” powinien uwzględniać różne zadania odnoszące się do poszczególnych obszarów życia naszej wsi.
- Obok propozycji projektów inwestycyjnych wymagających dużych funduszy, których nie sposób zrealizować bez zaangażowania środków publicznych, powinien też uwzględniać zadania, których zrealizowanie zależy przede wszystkim od inicjatywy samych mieszkańców.
- **Byłoby optymalnie dla efektywności działania społeczności, gdyby wdrażanie zadań z planu odnowy miejscowości mogło odbywać się zarówno poprzez finansowanie ze źródeł PROW jak i z funduszu sołeckiego.**

Jak powstaje dobra strategia?

- **Plan strategiczny powstaje w trakcie społecznego procesu, angażującego liczne grono liderów społeczności lokalnej.**
- Z tego względu planowanie strategiczne musi być traktowane jako rezultat i jako proces. Obie te cechy są ważne dla rezultatów planowania.
- Wnioski z procesu planowania będą dla nas wytyczną do działania, a przemyślenia i nawiązane pozytywne relacje, które są nieodłączną częścią procesu tworzenia wizji rozwoju, będą dobrze służyć współpracy przy realizacji planu.

Jaką wybrać metodę budowania strategii?

- Praktyka stosowana w zakresie tworzenia planów strategicznych dla społeczności lokalnych dowodzi, że **nie istnieje jedyna skuteczna metoda budowania strategii rozwoju - nie istnieje jeden wzorcowy model procesu planowania strategicznego.**
- Należy także przyjąć, że **nie ma dwóch identycznych planów strategicznych**, każda społeczność ma swój indywidualny charakter, a każde sołectwo i gmina ma inne zasoby i funkcjonuje w innym otoczeniu.
- **Doświadczenie uczy, że warunkiem opracowania skutecznej strategii jest dominujący udział w pracach nad strategią liderów społeczności lokalnej.**

- Lider inicjuje i wspiera proces samoorganizowania się społeczności lokalnej, w celu podejmowania działań przyspieszających społeczny i gospodarczy rozwój. Jednym z jego ważnych zadań jest rozbudzenie wzajemnego zaufania i wiary w sens współpracy.

Strategia krok po kroku.

- **Analiza potencjalnych uczestników (tzw. „interesariuszy”)**
Warunkiem skutecznego opracowania strategii jest identyfikacja i dotarcie do wszystkich środowisk, które mają wpływ na obecną i przyszłą sytuację naszego sołectwa i w ogóle obszarów wiejskich na danym terenie.
- **Wyznaczanie wizji rozwoju.**
Wizja rozwoju opisuje pożądaną stan docelowy w perspektywie kilku – kilkunastu lat. Wizja rozwoju winna mieć krótką formę i odwoływać się do przyszłości, powinna być sformułowana w formie pozytywnej.
- **Wyznaczanie celów – kierunków rozwoju.**
Wyznaczanie kierunków – celów strategicznego rozwoju może odbywać się podczas tego samego spotkania (warsztatu), podczas którego określimy wizję rozwoju.
- **Stworzenie dokumentu strategii.**
Dla skutecznego planowania działań ważne jest, aby rezultaty dyskusji w gronie liderów społeczności sołectwa sformułować w formie zapisanych decyzji.

Zanim zacniemy planować!

Ważnym elementem procesu budowy strategii rozwoju, (która, może się nazywać planem odnowy miejscowości) jest udzielenie sobie odpowiedzi na takie pytania jak:

- Jakie wieś pełni funkcje?
- Jakie potrzeby mieszkańców musi zaspokajać?
- Kim są mieszkańcy?

Uproszczona procedura budowania strategii rozwoju.

- W przypadku, kiedy okoliczności zewnętrzne nie pozwalają na przeprowadzenie pełnego procesu budowania strategii można nasze cele i zadania określić w prostszej procedurze.
- Aby poszczególne działania realizowane na terenie naszego sołectwa wzajemnie się uzupełniały, potrzebne jest **wyznaczenie wizji rozwoju** naszej wsi oraz **określenie szczegółowych zadań**, jakie winny być zrealizowane dla urzeczywistnienia tej wizji.
- W procesie planowania jest miejsce na przypomnienie zadań o potrzebie których mówi się już od lat, oraz o takich, które pojawiają się jako ważne rozważenia właśnie teraz.
- **W pierwszej kolejności warto pogrupować zadania pod względem ich charakteru, np. osobno działania inwestycyjne, społeczne, dla dzieci i młodzieży, poprawy wizerunku wsi.**
Wybierając zadania, które mają być zrealizowane w pierwszej kolejności można kierować się następującymi pytaniami:
  - Co nas najbardziej zintegruje? Na czym nam najbardziej zależy?
  - Co nam najbardziej przeszkadza?
  - Co najbardziej zmieni nasze życie?
  - Co osiągniemy najłatwiej? Na co nas stać?

Wdrażanie strategii.

- Strategia wyznacza ramy działania w wymiarze bieżącym, a jednocześnie pozwala na przechodzenie do stanu jaki sobie „wymarzyliśmy” w naszej wizji rozwoju.
- Nawet najmniejsze zadanie realizowane z funduszu sołeckiego w kolejnych latach powinno budować docelowy stan naszej społeczności i wzbogacać stan służącej nam infrastruktury społecznej.

- **Dodatkowym walorem takiego sposobu myślenia, (czyli myślenia strategicznego) jest możliwość łączenia środków z różnych źródeł.**
- Możemy np. bazować na dużych inwestycjach gminnych, również tych prowadzonych w ramach Odnowy Wsi, uzupełniać te inwestycje zadaniami finansowanymi z funduszu sołeckiego i obudowywać aktywnością finansowaną z różnego rodzaju źródeł wsparcia działalności społecznej, sportowej, edukacyjnej czy kulturalnej.
- Mając w pamięci wizję rozwoju naszej społeczności, określoną w strategii rozwoju, możemy przejść do identyfikowania konkretnych zadań do realizacji.
- **Takie konkretne przedsięwzięcia nazywamy projektami.**
- To właśnie projekty powinny być metodą wdrażania naszej strategii. Wielkich celów nie osiąga się za pomocą jednorazowego przedsięwzięcia.

MAŁE PROJEKTY SĄ KLUCZEM DO WIELKICH ZMIAN

Strategia – program – projekt.

Przygotowując projekty należy pamiętać, że projekt jest jednym z elementów szerszego pakietu planów o różnym stopniu ogólności.

A mianowicie:

- STRATEGIA – to przyszły pożądaný stan w przyszłości - wizja rozwoju i sposoby jej zmaterializowania.
- PROGRAM DZIAŁANIA – to pakiet zadań - wszystko co robimy w naszej społeczności lub organizacji w danej dziedzinie i co przybliży nas do osiągnięcia celów strategii.
- PROJEKT – to konkret - szczegółowy opis jednego z naszych działań.

Od problemu do projektu.

- Generalnie można powiedzieć, że źródłem powstawania projektów rozumianych jako jednorazowe przedsięwzięcia prowadzące do określonego celu, jest identyfikacja problemów.
- Można przyjąć, że:

NIE MA PROBLEMU, NIE MA PROJEKTU

- Mając w pamięci naszą strategię, określającą docelowy pozytywny stan naszej społeczności, możemy przystąpić do definiowania konkretnych problemów prowadzących nas z kolei do identyfikowania projektu.

Jeżeli dobrze zdiagnozujemy problem, to dobrze określimy cel naszego działania, a tym samym dobrze zaplanujemy działania prowadzące do tego celu.

Od problemu do projektu.

Procedura identyfikacji projektu polega na:

- Zdiagnozowaniu potrzeb lub problemów pozwalających na właściwe określenie celu projektu.
- Wskazaniu grup docelowych, dla których projekt będzie realizowany.
- Ocenie możliwości wdrożenia projektu na podstawie dostępności zasobów niezbędnych do realizacji projektu.

Co to jest PROJEKT?

PROJEKTEM nazywamy zaplanowane w określonych ramach czasowych jednorazowe przedsięwzięcie zorientowane na osiągnięcie konkretnego celu.

Projekt to każde zorganizowane działanie ludzkie, które spełnia naraz wszystkie poniższe warunki:

- zmierza do rozwiązania konkretnego problemu,
- ma wyznaczony konkretny, precyzyjny cel,
- jest skierowane do zidentyfikowanych beneficjentów,
- odbywa się w znanych ramach czasowych,

- towarzyszy mu konkretny plan działań,
- sprecyzowano konkretne rezultaty do osiągnięcia,
- wiadomo, jak będzie dokonywana ocena skuteczności działań.

Partnerstwo lokalne zamiast pojedynczych projektów.

- Rzeczywiste zaangażowanie mieszkańców i wszystkich ważnych podmiotów w tworzenie wieloletniego planu rozwoju sołectwa (strategii rozwoju) prowadzi do stworzenia wspólnego porozumienia, które powinno przyjąć charakter trwałego partnerstwa lokalnego.
- Samo tworzenie planu, dyskusja o problemach, szansach, możliwych działaniach, inwestycjach jest doskonałą okazją do zawiązania się takiego partnerstwa instytucji z trzech sektorów na poziomie sołectwa – publicznego, społecznego i gospodarczego.

Kto chce nam pomóc?

- Źródła prywatne / organizacje pozarządowe (fundacje).
- Programy samorządowe:
  - wojewódzkie,
  - powiatowe,
  - gminne.
- Programy europejskie (UE).
- Programy rządowe (ministerialne).
- Programy bilateralne – współpraca między różnymi krajami (np. USA, Norwegia).

INTERNET - źródło aktualnych informacji o możliwościach uzyskania dofinansowania.

- Bardzo ważnym i wszechstronnym źródłem informacji dla organizacji pozarządowych jest portal dla organizacji pozarządowych: www.ngo.pl gdzie można znaleźć m.in. :
- informacje o aktualnych konkursach grantowych ogłaszanych przez różne instytucje, z możliwością wyboru serwisu dla danego województwa,
- zaproszenia na warsztaty i szkolenia,
- serwis wiadomości,
- serwisy tematyczne,
- bazy danych o organizacjach pozarządowych i instytucjach.

Na co można dostać dotację?

Tematyka ogłaszanych konkursów grantowych jest bardzo różna. Przykładowe tematy konkursów:

- Aktywizacja mieszkańców,
- Edukacja dzieci i młodzieży,
- Edukacja dorosłych,
- podniesienie jakości życia,
- rozwój przedsiębiorczości na wsi,
- zachowanie kultury i tradycji, dziedzictwa wsi,
- zachowanie środowiska naturalnego itp.

Analiza SWOT

Analiza SWOT to sposób porządkowania danych dotyczących złożonej sprawy.

- Strengths – mocne strony
- Weaknesses – słabe strony
- Opportunities – szanse
- Threats – zagrożenia

Analiza SWOT

Mocne i słabe strony **to te elementy zjawiska, na które mamy wpływ.**

- Mocne strony możemy planować i realizować. Słabym stronom możemy przeciwdziałać.

Szanse i zagrożenia **to te elementy zjawiska, które są niezależne od naszej woli, na które nie mamy wpływu.**

- Szanse i zagrożenia możemy tylko prognozować i reagować na nie odpowiednio.

Ćwiczenie nr 1: ANALIZA SWOT

SWOT dla zagadnienia:

Co sprzyja a co przeszkadza rozwojowi naszego sołectwa?

Ćwiczenie nr 2: WIZJA STANU DOCELOWEGO

- Jaka ma być nasza wieś za kilka lat?
- Co ma ją wyróżniać?
- Jakie ma pełnić funkcje?
- W jaki sposób ma być zorganizowana wieś i mieszkańcy?
- Jak ma wyglądać nasza wieś?
- Jakie obyczaje i tradycje mają być u nas pielęgnowane i rozwijane?
- Jak mają wyglądać mieszkania i obejścia?
- Jaki ma być stan otoczenia i środowiska?
- Jakie mają być powiązania komunikacyjne?
- Co proponujemy dzieciom i młodzieży?

Ćwiczenie nr 3: PROGRAM DZIAŁANIA = LISTA PROJEKTÓW.

JAK URZECZYWIŚNIĆ WIZJĘ ROZWOJU NASZEGO SOŁECTWA?

- Co konkretnie powinniśmy zrobić w najbliższych 2-3 latach?
- Jakie projekty możemy sfinansować z funduszu sołeckiego?
- Jakie działania powinny być przedmiotem inwestycji gminnych?
- Na jakie aktywności musimy pozyskać środki poza gminą?
- Co możemy zrobić własnymi siłami mieszkańców?
- W czym mogą wesprzeć nas sponsorzy?
- ... ?

Na pytanie „z kim współpracować przy wdrażaniu funduszu sołeckiego?” Odpowiedź jest następująca: „ze wszystkimi, którzy mogą pomóc i nas wesprzeć!”

- Tylko współpraca wielu podmiotów może spowodować, że środki z tego funduszu nie będą miały charakteru przypadkowo wymyślonych zadań i chaotycznie wydawanych pieniędzy.
- Tylko poprzez współpracę z wieloma partnerami, społeczności sołeckie mogą udowodnić, że „zasługują” na samodzielne „mini –budżety”, że potrafią nimi zarządzać.

Przykładowe zadania do realizacji w ramach środków z funduszu sołeckiego

Kształtowanie wizerunku i estetyki wsi

- nasadzenia drzew i krzewów oraz pielęgnacja zieleni i terenów użyteczności publicznej w sołectwie,
- zakup i montaż koszy na śmieci, pojemników na zużyte baterie itp.,
- zakładanie trawników, oczek wodnych, skalników,
- ustawianie tablic informacyjnych, promocyjnych, specjalnych drogowskazów i innych

- elementów małej architektury,
- malowanie niewielkich obiektów należących do gminy.

Infrastruktura rekreacyjna i kulturalna sołectwa

- montaż ławek, urządzenie placów spotkań, gier i zabaw, zakup namiotów i krzeseł ogrodowych,
- urządzenie miejsc do wspólnego organizowania ognisk i grillowania,
- budowa, remont i urządzenie boisk np. małych boisk przy świetlicach,
- budowa scen, mini-amfiteatrów i zadaszeń dla organizacji występów artystycznych,
- zakup urządzeń poprawiających infrastrukturę sportową np. urządzeń do gry w koszykówkę, siatkówkę i inne sporty,
- zakup wyposażenia i urządzenie placów zabaw dla dzieci,
- budowa kąpielisk np. fragmenty plaż, boiska do piłki „plażowej”,
- zakupy wyposażenia świetlic wiejskich, klubów i sołeckich obiektów sportowych,
- zakupy sprzętu komputerowego i audio-video dla świetlicy wiejskiej.

Infrastruktura komunalna sołectwa

- budowa i remont niewielkich odcinków dróg gminnych i chodników np. brakujące, małe odcinki chodników prowadzące do świetlicy,
- utrzymanie dróg i chodników oraz wykonywanie drobnych remontów,
- budowa punktów oświetleniowych dróg i placów publicznych np. oświetlenie placu zabaw, altany czy spacernika,
- renowacja obiektów o charakterze zabytkowym, kapliczek, krzyży itp.

Uroczystości, spotkania i imprezy integracyjne

- organizacja imprez takich jak dożynki, majówki i różnego rodzaju święta np. ziemniaka, kukurydzy, kapusty - dla mieszkańców sołectwa,
- organizacja imprez kulturalno – sportowych np. obejmujących rywalizację między dziećmi a dorosłymi, konkursy dla rodzin itp.,
- wspieranie innych inicjatyw integracyjnych na rzecz mieszkańców sołectwa, prowadzonych przez organizacje działające na jego terenie.

Edukacja, kultura, sport

- prowadzenie akcji edukacyjnych wśród mieszkańców sołectwa dotyczących ekologii,
- prowadzenie sołeckich konkursów dotyczących poprawy poziomu estetycznego wsi,
- dofinansowanie akcji organizowanych na rzecz społeczności sołectwa przez kluby seniora, lokalne i uczniowskie kluby sportowe, koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne i inne stowarzyszenia,
- dofinansowanie działalności zespołów folklorystycznych i innych kultywujących lokalne tradycje i obyczaje,
- dofinansowywanie do projektów realizowanych przez organizacje wiejskie i działające na rzecz środowiska wiejskiego, a finansowane ze źródeł zewnętrznych np. unijnych
- organizacja szkoleń dla mieszkańców wsi zgodnie z ich potrzebami,
- wspieranie inicjatywy kulturalnych i sportowych na rzecz lokalnego środowiska prowadzonych przez placówki oświatowe, np. zakupy nagród rzeczowych i sprzętu, dla dzieci i młodzieży.

Działania promocyjne

- prowadzenie akcji promujących gminę i sołectwo oraz ich walory i zasoby lokalne,
- opracowanie i wydanie folderu lub broszury informującej o zabytkach, produktach lokalnych, ciekawych miejscach, szlakach, ofercie turystycznej itd.

Dotacje na inicjatywy wiejskie ze źródeł prywatnych

Istnieje wiele organizacji i instytucji, które przyznają dotacje (tzw. granty) organizacjom **pozarządowym**, placówkom oświatowym itp. na różnego rodzaju inicjatywy na obszarach wiejskich, na rzecz społeczności lokalnych. Środki finansowe (dotacje) na wsparcie projektów na obszarach wiejskich i w małych miastach przyznawane są zwykle w oparciu o konkurs wniosków – czyli konkurs pomysłów przelanych na papier (projektów). Wnioski należy składać do danej instytucji w odpowiedzi na ogłoszony przez nią konkurs i w określonym terminie. Tematyka ogłaszanych konkursów grantowych jest bardzo różna. Może dotyczyć m.in. aktywizacji mieszkańców, edukacji dzieci i młodzieży, edukacji dorosłych, podniesienia jakości życia, rozwoju przedsiębiorczości na wsi, zachowaniu kultury i tradycji, wykorzystania środowiska naturalnego itp.

Każda instytucja „grantodawcza” ma swoje zasady i procedury przyznawania dotacji. Wraz z ogłaszanym konkursem podawany jest zwykle cel i regulamin konkursu, formularz wniosku o dotację, instrukcja wypełnienia formularza oraz termin składania wniosków.

Fundacja Wspomagania Wsi www.fww.org.pl

Fundacja Wspomagania Wsi organizuje wiele różnych konkursów grantowych, skierowanych głównie do organizacji pozarządowych, szkół i przedszkoli z terenów wiejskich i małych miast. Co roku ogłaszanych jest kilka konkursów, wiele z nich ma charakter cykliczny - co roku są wdrażane nowe edycje tych konkursów. Należy na bieżąco śledzić informacje na stronach internetowych Fundacji, gdyż ogłoszenia o konkursach grantowych ukazują się w różnych okresach. Najbardziej znane programy dotacyjne organizowane przez Fundację Wspomagania Wsi to: **Kultura Bliska, Bieda i Środowisko Naturalne, Pożyteczne Wakacje, Pożyteczne Ferie, Nasza wieś, naszą szansą, Ochrona różnorodności biologicznej, Wieś @ktywna – e-Vita** - w ramach tego programu jest tworzony i redagowany przez pracowników Fundacji portal internetowy www.witrynawiejska.org.pl

Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży www.pcyf.org.pl

Celem działania Fundacji jest wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży. **Równać Szanse** wsparcie lokalnych inicjatyw, przyczyniających się do wyrównywania szans młodzieży z terenów wiejskich i małych miast. www.rownacszanse.pl **Biblioteka – Centrum Informacji Lokalnej** - celem programu jest przekształcenie samorządowych bibliotek publicznych (lub części ich przestrzeni) w lokalny ośrodek animacji życia społecznego, udostępniający i upowszechniający wiedzę o społeczeństwie, kulturze, gospodarce itp...

Fundacja Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego www.frd.org.pl

Misją Fundacji Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego jest „dążenie do zapewnienia równego startu życiowego wszystkim dzieciom w wieku 0-10 lat.” Realizacja celów Fundacji następuje poprzez różne działania, m.in. realizację programów edukacyjnych. „Dla Dzieci” www.dladzieci.org.pl, „Gdy nie ma przedszkola” www.frd.org.pl „Lokalne Partnerstwo na Rzecz Dzieci”

Nidzicka Fundacja Rozwoju „NIDA” www.nida.ecms.pl

Fundacja „NIDA” jest realizatorem **Programu ENGLISH TEACHING**, którego autorem i fundatorem jest Polsko-Amerykańska *Fundacja Wolności*. Celem Programu jest wspieranie działań na rzecz poprawy poziomu nauczania języka angielskiego i jego promocja wśród dzieci i młodzieży z małych miast i wsi www.englishteaching.org.pl, Nidzicka Fundacja Rozwoju NIDA organizuje corocznie, we współpracy z Fundacją Wspomagania Wsi i Polsko-Amerykańską

Fundacją Wolności, **Ogólnopolskie Spotkanie Organizacji Działających na Obszarach Wiejskich**.

Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności (PAFW) www.pafw.pl

Fundacja jest autorem i fundatorem wielu różnych programów, w ramach których można uzyskać wsparcie (dotacje) na realizację projektów. Wnioski należy składać do organizacji/institucji, które są realizatorem danego programu PAFW - np. Program English Teaching jest realizowany przez Nidzicką Fundację Rozwoju NIDA i do niej należy aplikować o wsparcie. www.pafw.pl (zakładka Programy)

Stowarzyszenie Szkoła Liderów www.szkoła-liderow.pl

Program LIDERZY PAFW - celem Programu jest wsparcie osób działających na rzecz swojej społeczności, które chcą podnosić wiedzę i umiejętności w tym zakresie; program opiera się na współpracy uczestnika z tutorem, tj. z osobą mającą duże doświadczenie w działalności społecznej, która wspiera i inspiruje podopiecznego, odkrywa przed nim nowe sposoby działania. Elementami Programu jest cykl szkoleń, współpraca tutorem, **konkurs grantowy** oraz **fundusz rozwojowy**, w ramach którego można uzyskać dotację na realizację własnych „potrzeb rozwojowych”.

Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce www.filantropia.org.pl

Program „**Działaj lokalnie**” pomaga w budowaniu aktywnych społeczności lokalnych, w których mieszkańcy wspólnie definiują własne problemy i starają się im przeciwdziałać bądź łagodzić ich skutki; w ramach **otwartych konkursach grantowych** można uzyskać dotację na różne przedsięwzięcia wspomagające lokalną aktywność, przyczyniające się do rozwiązywania lokalnych problemów – np. kulturalno-edukacyjne, dotyczące zachowania tradycji czy promujące turystykę i przedsiębiorczość. www.dzialajlokalnie.pl

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Fundusz Inicjatyw Obywatelskich

www.pozYTEK.gov.pl

FIO jest rządowym programem dotacyjnym adresowanym do organizacji nie nastawionych na zysk. Jest to program z założenia wieloletni, administrowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Celem programu jest wzmocnienie inicjatyw obywatelskich z udziałem sektora pozarządowego. Dotacje w ramach FIO są dystrybuowane w drodze otwartych konkursów. Ze środków Funduszu wspierane są działania obywatelskie z udziałem organizacji pozarządowych m.in. w zakresie realizacji zadań publicznych współpracy między sektorem pozarządowym i publicznym, działania umożliwiające organizacjom korzystanie ze środków Unii Europejskiej, działania upowszechniające dobre praktyki i modelowe rozwiązania, które służą rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego itp. Na lata 2009-2013 przyjęto 4 priorytety merytoryczne: **Priorytet I. Aktywni, świadomi obywatele, aktywne wspólnoty lokalne, Priorytet II. Sprawne organizacje pozarządowe w dobrym państwie, Priorytet III. Integracja i aktywizacja społeczna. Zapobieganie społecznemu, Priorytet IV. Rozwój przedsiębiorczości społecznej**

Istnieje jeszcze wiele różnych programów, funduszy i instytucji wspierających lokalne inicjatywy wiejskie. Aktualne informacje o większości z nich można znaleźć na stronach internetowych www.ngo.pl oraz www.witrynawiejska.org.pl.

DODATKI

Wzory dokumentów

Protokół

z Zebrania Wiejskiego Sołectwa .....

odbytego w dniu .....

1. Zebranie rozpoczęło się o godz. .... i trwało do godz. ....
2. W zebraniu uczestniczyli mieszkańcy sołectwa, wg listy obecności - ..... osób oraz:
.....
.....

3. Na przewodniczącego zebrania wybrano:

.....
na protokolanta wybrano: .....

4. Porządek zebrania:

1. Ustalenie i uchwalenie wniosku o przyznanie środków finansowych z funduszu sołeckiego na realizację zadań służących poprawie warunków życia mieszkańców.
2. ....
.....
3. ....
.....
4. ....
.....

Porządek obrad został zatwierdzony ilością głosów „za” ....., „przeciw” ....., „wstrzymujących się” .....

5. Streszczenie przebiegu obrad:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Wyniki głosowania:

1. za przyjęciem uchwały w sprawie uchwalenia wniosku o przyznanie środków z funduszu sołeckiego „za” było ..... uczestników zebrania, „przeciw” ....., „wstrzymało się” od głosu .....

Uchwała została przyjęta / nie przyjęta.

2. za przyjęciem uchwały w sprawie:

.....
.....

7. Treść podjętych uchwał – uchwały w załączeniu (.....egz.)

Protokołował/a:

Przewodniczący Zebrania

.....

.....

Uchwała Nr ...../...

Zebrania Wiejskiego Sołectwa .....
z dnia .....

w sprawie uchwalenia wniosku o przyznanie środków z funduszu sołeckiego.

Na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 20 lutego 2009r. o funduszu sołeckim (Dz.U. Nr 52, poz. 420) oraz § ..... Statutu Sołectwa – Zebranie Wiejskie Sołectwa ..... postanawia co następuje:

§ 1

Uchwała się wniosek o przyznanie środków z funduszu sołeckiego, wyodrębnionego w budżecie na rok ....., na realizację zadań służących poprawie warunków życia mieszkańców – stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się sołtysowi.

Przewodniczący Zebrania – Sołtys

Sołectwo ..... Załącznik do uchwały Zebrania Wiejskiego
GMINA ..... Sołectwa ..... Nr.....
z dnia .....
.....
(data sporządzenia wniosku)

Pani/Pan

.....
Wójt Gminy .....

Wniosek

Na podstawie art. 4 ust. 1-4 ustawy z dnia 20 lutego 2009r. o funduszu sołeckim /Dz.U. Nr 52, poz. 420/, Uchwały Rady Gminy w ..... z dnia ..... 20... r. Nr ..... w sprawie wyrażenia zgody na utworzenie funduszu sołeckiego – z g ł a s z a m y następujące przedsięwzięcia¹ do wykonania w ramach funduszu sołeckiego:

Lp.	Przedsięwzięcia do wykonania w ramach funduszu sołeckiego	Całkowity koszt	Wnioskowana kwota dofinansowania z funduszu sołeckiego	Inne środki zewnętrzne	Udział własny w tym praca społeczna

		Razem:		2	

Szacowane wydatki budżetu związane z realizacją zadań wyniosą - .....zł²

¹ Wniosek może dotyczyć więcej niż jednego przedsięwzięcia, jednak łączny ich koszt musi mieścić się w kwocie funduszu.

² Łącznie nie więcej niż kwota przyznana na dany rok.

Uzasadnienie przyjęcia realizacji przedsięwzięcia: ³

Wniosek niniejszy został uchwalony przez zebranie wiejskie w dniu .....

Sołtys .....

Załączniki:

- 1) Uchwała zebrania wiejskiego Nr ..... z dnia .....
- 2) Protokół zebrania wiejskiego z dnia .....
- 3) Lista obecności z zebrania wiejskiego

³ W szczególności winny to być argumenty o związku przedsięwzięcia z wymogiem poprawy warunków życia mieszkańców

Przykładowa metoda opracowania Planu Odnowy Miejscowości

Poniżej zastawiono kluczowe elementy Planu Odnowy Miejscowości/Sołectwa, do którego istnieje szereg szczegółowych narzędzi w postaci tablic pomocniczych, kwestionariuszy, ćwiczeń i innych technik które przekazywane są liderom lokalnym i członkom grup odnowy wsi podczas spotkań i warsztatów.

Wstęp

Należy tu zamieścić podstawowe informacje na temat sołectwa: Liczbę mieszkańców, położenie administracyjne i geograficzne. W tej części należy również podać przyczyny dla których, społeczność wsi decyduje się opracować plan rozwoju.

Analiza Zasobów Miejscowości

Należy tu zaprezentować podstawowe zasoby sołectwa, rozumiane zarówno w wymiarze materialnym (naturalne środowisko, krajobraz, budowle), jak i walory kulturowe, społeczne – stanowiące o tożsamości sołectwa. Punktem wyjścia powinny być tu dane statystyczne oraz informacja zgromadzone przez mieszkańców podczas warsztatów na arkuszach analitycznych. Jedną z metod pomocy mieszkańcom w identyfikacji zasobów jest przygotowanie serii bezpośrednich pytań¹:

- *Co wieś wyróżnia?*,
- *Jakie pełni funkcje?*,
- *Kim są mieszkańcy wsi?*,
- *Co daje mieszkańcom utrzymanie?*,
- *Jak wieś jest zorganizowana?*,
- *Co wieś proponuje dzieciom i młodzieży?*,
- *W jaki sposób rozwiązywane są na wsi problemy?*,
- *Jakie obyczaje wieś pielęgnuje i rozwija?*,
- *Jaki wieś ma wygląd?*,
- *Jakie są mieszkania i obejścia?*,
- *Jaki jest stan otoczenia i środowiska?*,
- *Jakie jest rolnictwo?*,
- *Jakie są powiązania komunikacyjne?*,
- *Inne ....(ważne elementy struktury wsi).*

¹ Na podstawie metody stosowanej w programie „opolskim”

Analizę SWOT

Opracowaną podczas warsztatów matrycę określającą zarówno korzystne i niekorzystne cechy wewnętrzne sołectwa, jak i potencjalne szanse i zagrożenia występujące w otoczeniu, które mogą mieć wpływ na przyszłość sołectwa i mieszkańców.

Wizja Rozwoju Wsi.

Wizja rozwoju w formie jednego sformułowania (maksymalnie 2 zdań) powinna odwoływać się do przyszłości, być sformułowana w formie pozytywnej, najlepiej osobowej deklaracji. Powinna powstać w wyniku dyskusji mieszkańców. Dla ułatwienia pracy można wykorzystać arkusze pomocnicze dotyczące aspiracji, marzeń i oczekiwań mieszkańców – „Moje sołectwo za 10 lat”

Arkusze Planowania Długoterminowego

Arkusze ten zawiera układ wyznaczonych przez społeczność priorytetów rozwojowych, celów oraz konkretnych projektów. Zarówno priorytety, jak i cele oraz projekty mogą zawierać krótkie uzasadnienia. W zależności od zaawansowania prac, projekty powinny być uszczegółowione. Szczególnie ważne jest określenie kosztów związanych z ich wdrażaniem. Zwykle ma to największy wpływ na ustalanie harmonogramu realizacji planu.

Arkusze planowania krótkoterminowego

Arkusze ten wyznacza projekty i przedsięwzięcia przewidywane przez mieszkańców do realizacji w najbliższej przyszłości (najczęściej najbliższe 12 miesięcy). Generalnie więc, społeczność dokonuje wyboru najbardziej pożądanych projektów, kierując się jednocześnie możliwościami finansowymi oraz zdolnościami organizacyjnymi.

Zarządzanie

W tej części należy określić kto będzie odpowiedzialny za realizację całego planu oraz poszczególnych jego elementów. Na podstawie doświadczeń z różnych regionów Polski należy stwierdzić, że w praktyce rolę zarządzających wdrażaniem planu odnowy przejmują na siebie sołtys, rada sołecka, utworzona na potrzeby odnowy wsi tzw. grupa odnowy wsi” lub istniejąca w danej miejscowości organizacja pozarządowa (najczęściej stowarzyszenie) Niezwykle istotnym elementem zarządzania i realizacji programu jest upowszechnianie informacji oraz możliwie jak największe zaangażowanie różnych grup mieszkańców.

Arkusz 1

ANALIZA ZASOBÓW WSI

SOŁECTWO..... GMINA .....

Zasoby – to wszelkie elementy materialne i niematerialne wsi i otaczającego ją obszaru, które mogą być wykorzystane obecnie bądź w przyszłości w budowaniu bądź realizacji publicznych bądź prywatnych przedsięwzięć odnowy wsi.

Rodzaj zasobu	Brak	Jest o znaczeniu małym	Jest o znaczeniu dużym
Środowisko przyrodnicze walory krajobrazu, walory przyrodnicze wody powierzchniowe (cieki, rzeki, stawy) gleby, kopaliny			
Środowisko kulturowe walory architektury wiejskiej i osobliwości kulturowe walory zagospodarowania przestrzennego zabytki, zespoły artystyczne			
Dziedzictwo religijne i historyczne miejsca, osoby i przedmioty kultu święta, odpusty, pielgrzymki tradycje, obrzędy, gwara legendy, podania i fakty historyczne ważne postacie historyczne specyficzne nazwy			
Obiekty i tereny działki pod zabudowę mieszkaniową działki pod domy letniskowe działki pod zakłady usługowe i przemysł pustostany mieszkaniowe, magazynowe i po przemyśle tradycyjne obiekty gospodarskie wsi (spichlerze, kuźnie, młyny) plac i miejsca publicznych spotkań miejsca spotkań i rekreacji			
Gospodarka, rolnictwo specyficzne produkty (hodowle, uprawy polowe) znane firmy produkcyjne i zakłady usługowe możliwe do wykorzystania odpady poprodukcyjne			
Sąsiedzi i przyjezdni korzystne, atrakcyjne sąsiedztwo (duże miasto, arteria komunikacyjna, atrakcja turystyczna) ruch tranzytowy przyjezdni stali i sezonowi			
Instytucje placówki opieki społecznej, szkoły Dom kultury, Inne			
Ludzie, organizacje społeczne OSP, KGW, Stowarzyszenia Darczyńcy i sponsorzy			

DATA .....

Arkusz 2

JACY JESTEŚMY ?– Diagnoza aktualnej sytuacji naszego sołectwa

Jaka jest nasza wieś?

Co ją wyróżnia?	
Jakie pełni funkcje?	
Kim są mieszkańcy?	
Co daje utrzymanie?	
Jak zorganizowani są mieszkańcy?	
W jaki sposób rozwiązują problemy?	
Jaki wygląd ma nasza wieś?	
Jakie obyczaje i tradycje są nas pielęgnowane i rozwijane?	
Jak wyglądają mieszkania i obejścia?	
Jaki jest stan otoczenia i środowiska?	
Jakie jest rolnictwo?	
Jakie są powiązania komunikacyjne?	
Co proponujemy dzieciom i młodzieży?	

Arkusz 3

ANALIZA SWOT

Podsumowanie sytuacji rozwojowej sołectwa

Silne strony	Słabe strony
Okazje	Zagrożenia

Arkusz 4

NASZE SOŁECTWO ZA 10 LAT

Wizja rozwoju naszej wsi

Marzę aby moja wieś ...

Byłbym szczęśliwy ...

Arkusz 5

WIZJA STANU DOCELOWEGO

Jaka ma być nasza wieś za kilka lat?

Co ma ją wyróżniać?	
Jakie ma pełnić funkcje?	
Kim mają być mieszkańcy?	
Co ma dać utrzymanie?	
W jaki sposób ma być zorganizowana wieś i mieszkańcy?	
W jaki sposób mają być rozwiązywane problemy?	
Jak ma wyglądać nasza wieś?	
Jakie obyczaje i tradycje mają być u nas pielęgnowane i rozwijane?	
Jak mają wyglądać mieszkania i obejścia?	
Jaki ma być stan otoczenia i środowiska?	
Jakie ma być rolnictwo?	
Jakie mają być powiązania komunikacyjne?	
Co zaproponujemy dzieciom i młodzieży?	

Arkusz 6

**ARKUSZ PLANOWANIA
NASZA MAŁA STRATEGIA – PLAN ROZWOJU SOŁECTWA**

Wizja Rozwoju Sołectwa

Wizja Rozwoju Sołectwa			
Priorytet 1	Priorytet 2	Priorytet 3	
Cel 1.1:	Cel 1.2:	Cel 1.3:	Cel 3.1:
Projekty: 1. 2. 3. 4. 5.	Projekty: 1. 2. 3. 4. 5.	Projekty: 1. 2. 3. 4. 5.	Projekty: 1. 2. 3. 4. 5.

Arkusz 7

ARKUSZ PLANU KRÓTKOTERMINOWEGO

Pytania dotyczące projektów	Propozycje projektów	Czy nas na to stać?		Hierarchia
		organizacyjnie	finansowo	
Co nas najbardziej zintegruje?				
Na czym nam najbardziej zależy?				
Co nam najbardziej przeszkadza?				
Co najbardziej zmieni nasze życie?				
Co osiągniemy najłatwiej?				

Ustawa o funduszu sołeckim

USTAWA
z dnia 20 lutego 2009 r.
o funduszu sołeckim
(Dz. U. Nr 52 poz. 420)

Art. 1.

1. Rada gminy rozstrzyga o wyodrębnieniu w budżecie gminy środków stanowiących fundusz sołecki, zwany dalej „funduszem”, do dnia 31 marca roku poprzedzającego rok budżetowy, podejmując uchwałę, w której wyraża zgodę albo nie wyraża zgody na wyodrębnienie funduszu w roku budżetowym.
2. Fundusz nie jest funduszem celowym w rozumieniu ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104, z późn. zm.1)).
3. Środki funduszu przeznacza się na realizację przedsięwzięć, które zgłoszone we wniosku, o którym mowa w art. 4, są zadaniami własnymi gminy, służą poprawie warunków życia mieszkańców i są zgodne ze strategią rozwoju gminy.
4. Środki funduszu mogą być przeznaczone na pokrycie wydatków na działania zmierzające do usunięcia skutków klęski żywiołowej w rozumieniu ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej. (Dz. U. Nr 62, poz. 558, z późn. zm.2)).

Art. 2.

1. Wysokość środków przypadających na dane sołectwo wynosi:

$$F = \{2 + (L_m / 100)\} \times K_b$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

F – wysokość środków przeznaczonych na dane sołectwo, jednak nie więcej niż dziesięciokrotność *K_b*,

L_m – liczbę mieszkańców sołectwa według stanu na dzień 30 czerwca roku poprzedzającego rok budżetowy,

określoną na podstawie prowadzonego przez gminę zbioru danych stałych mieszkańców, o którym mowa w art. 44a ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, z późn. zm.3)),

K_b – kwotę bazową – obliczoną jako ilorz wykonanych dochodów bieżących danej gminy, o których mowa w przepisach o finansach publicznych, za rok poprzedzający rok budżetowy o dwa lata oraz liczby

mieszkańców zamieszkałych na obszarze danej gminy, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedzającego rok budżetowy o dwa lata, ustalonej przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) w terminie do dnia 31 lipca roku poprzedzającego rok budżetowy przekazuje sołtysom informację o wysokości środków, o których mowa w ust. 1.

3. Środki funduszu niewykorzystane w roku budżetowym wygasają z upływem roku.

4. Gmina otrzymuje z budżetu państwa zwrot, w formie dotacji celowej, części wydatków wykonanych w ramach funduszu. Zwrot obejmuje wydatki wykonane w roku poprzedzającym rok budżetowy.

5. Wydatki wykonane w ramach funduszu podlegają zwrotowi, o którym mowa w ust. 4, w następującej wysokości:

1) 30% wykonanych wydatków – dla gmin, w których *K_b* jest mniejsze od średniego *K_{bk}* w skali kraju,

2) 20% wykonanych wydatków – dla gmin, w których *K_b* wynosi od 100% do 120% średniego *K_{bk}* w skali kraju,

3) 10% wykonanych wydatków – dla gmin, w których *K_b* jest większe od 120% średniego *K_{bk}* w skali kraju, gdzie *K_{bk}* oznacza – średnią kwotę bazową w kraju – obliczaną dla gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, ujętych w rejestrze terytorialnym, o którym mowa w art. 47 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz.U. Nr 88, poz. 439, z późn. zm.4)), według stanu na dzień 1 stycznia roku poprzedzającego rok budżetowy.

6. Średnią kwotę bazową w kraju oblicza się, dzieląc łączną kwotę wykonanych dochodów bieżących gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, o których mowa w przepisach o finansach publicznych, przez liczbę mieszkańców gmin wiejskich i miejsko-wiejskich według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedzającego rok budżetowy o dwa lata, ustaloną przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

Przykłady tego, co można i co warto sfinansować z Funduszu Sołeckiego

7. Podstawę do wyliczenia średniej kwoty bazowej w kraju stanowią wykonane dochody bieżące wykazane za rok poprzedzający rok budżetowy o dwa lata w sprawozdaniach gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, których obowiązek sporządzania wynika z przepisów o finansach publicznych w zakresie sprawozdawczości budżetowej, z uwzględnieniem korekt złożonych do właściwych regionalnych izb obrachunkowych, w terminie do dnia 30 czerwca roku poprzedzającego rok budżetowy.
8. Minister właściwy do spraw finansów publicznych oblicza na dany rok średnią kwotę bazową w kraju i podaje ją do wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej do dnia 31 sierpnia roku poprzedzającego rok budżetowy.
9. Minister właściwy do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, tryb zwrotu części wydatków gmin w ramach funduszu, kierując się potrzebą zapewnienia środków finansowych dla gmin.

Art. 3.

1. Rada gminy może zwiększyć środki funduszu ponad wysokość obliczoną na podstawie art. 2 ust. 1.
2. Zwiększona wysokość środków funduszu nie jest wliczana do wydatków wykonanych w ramach funduszu, od których przysługuje częściowy zwrot na podstawie art. 2 ust. 4.

Art. 4.

1. Warunkiem przyznania w danym roku budżetowym środków z funduszu jest złożenie do wójta (burmistrza, prezydenta miasta) przez sołectwo wniosku. 2. Wniosek danego sołectwa uchwała zebranie wiejskie z inicjatywy sołtysa, rady sołeckiej lub co najmniej 15 pełnoletnich mieszkańców sołectwa.
3. Wniosek powinien zawierać wskazanie przedsięwzięć przewidzianych do realizacji na obszarze sołectwa w ramach środków określonych dla danego sołectwa na podstawie informacji, o której mowa w art. 2 ust. 2, wraz z oszacowaniem ich kosztów i uzasadnieniem.
4. W terminie do dnia 30 września roku poprzedzającego rok budżetowy, którego dotyczy wniosek, sołtys przekazuje wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) wniosek celem uwzględnienia go w projekcie budżetu gminy.
5. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) w terminie 7 dni od dnia otrzymania odrzuca wniosek niespełniający warunków określonych w ust. 2–4, informując jednocześnie o tym sołtysa. Sołtys może w terminie 7 dni od dnia otrzymania tej informacji podtrzymać wniosek, kierując go do rady gminy za pośrednictwem wójta (burmistrza, prezydenta miasta).
6. W przypadku podtrzymania wniosku przez sołtysa, rada gminy rozpatruje ten wniosek w terminie 30 dni od dnia jego otrzymania. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) związany jest rozstrzygnięciem rady gminy w tym zakresie.
7. Uchwalając budżet, rada gminy odrzuca wniosek sołectwa, w przypadku gdy zamierzone zadania nie spełniają wymogów określonych w art. 1 ust. 3. 4

Art. 5.

W ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.5)) w art. 7 w ust. 1 pkt 17 otrzymuje brzmienie: „17) wspierania i upowszechniania idei samorządowej, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej;”.

Art. 6.

W 2009 r. rada gminy podejmuje uchwałę, o której mowa w art. 1 ust. 1, do dnia 30 czerwca.

Art. 7.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 2009 r.

Uwaga: W materiale informacyjnym wykorzystano fotografie autorów i opracowania trenerów uczestniczących w projekcie.

Miejsca spotkań i wypoczynku

Zakup tylko dwóch ławek stwarza miejsce dla wytchnienia w atrakcyjnym otoczeniu

Zakup ławki i pomysł na zagospodarowanie przestrzeni publicznej

Kostka brukowa i ławki tworzą atrakcyjne miejsce spotkań

Miejsca spotkań i wypoczynku

Wykonanie chodnika i placu to stosunkowo duże nakłady niezbędne dla stworzenia nowego centrum wsi

Coroczne zakupy nowych elementów zagospodarowania terenu prowadzą do stworzenia parku dla wypoczynku i spotkań

Nawet małe inwestycje są okazją dla wspólnej pracy, która integruje mieszkańców

Wiejskie świetlice

Zakup stołów i krzeseł - niezbędne wyposażenie świetlicy wiejskiej

Wyposażenie kuchni przy świetlicy rozszerza możliwości jej wykorzystania

Remont zaplecza sanitarnego jest konieczny dla zapewnienia pełnej funkcjonalności świetlicy

Estetyka wsi

Nasadzenie roślin, zakup kosi spalinowej i paliwa oraz wytrwałość w dbałości o teren mogą dać w efekcie nowy wizerunek przestrzeni wiejskiej

Niewielkie koszty wykonania ogrodzenia i dbałość o otoczenie tworzą dobry standard estetyki wsi

Koszt zakupu nagród i regulamin konkursu na najładniejszy ogródek z roku na rok poprawiają estetykę wsi

Informacja i wizerunek wsi

Koszt zakupu stylowej tablicy informacyjnej przyczynia się do stworzenia atrakcyjnego wizerunku wsi

Zakup i własnoręczny montaż oryginalnej tablicy z nazwą wsi świadczy o mieszkańcach wsi i przyczynia się do ich identyfikacji ze swoim miejscem do życia

Koszt wykonania tablicy z informacjami o zakresie prac i ich celu jest niezbędny dla zaprezentowania efektów wspólnej pracy

Obyczaje i kultura

Zakup strojów regionalnych jest niezbędnym elementem wsparcia dla zespołów folklorystycznych

Niewielkie koszty wykonania wieńców dożynkowych i pokrycie kosztów transportu pozwalają wziąć udział w konkursie gminnym lub wojewódzkim

Niewielkie środki są niezbędne dla przypomnienia i kultywowania starych obrzędów będących naszym dziedzictwem

Od dzieci i dla dzieci

Koszty organizacji imprez majówkowych pozwolą m.in. na zaprezentowanie talentów dzieci

Koszt organizacji Dnia Dziecka jest niewspółmierny dla radości jaka płynie z takiej imprezy

Koszty nagród dla dzieci biorących udział w konkursach nie są znaczące

Integracja społeczności lokalnych

Nagrody i poczęstunek dla uczestników sportowego turnieju wielopokoleniowego to niewielka cena za integrację społeczności

Niewielkie środki wystarczają seniorom na rozwinięcie i podtrzymanie ich aktywności

Zorganizowanie imprezy dla wszystkich mieszkańców jest poważnym wydatkiem, ale bez tego społeczność byłaby tylko grupą mieszkańców

Dziedzictwo i kultura

Pamięć o przeszłości wymaga pokrycia kosztów stworzenia materialnych znaków naszego dziedzictwa

Wsparcie lokalnych działań w zakresie kultury wymaga poniesienia niedużych nakładów finansowych

Imprezy lokalne pozwalają na zachowanie także naszego dziedzictwa kulinarnego

Nowe umiejętności

Niewielkie koszty są niezbędne dla zorganizowania ciekawego szkolenia

Koszt szkolenia, które uzupełnia wiedzę w nowych dziedzinach np. pozyskiwania środków unijnych

Koszty promocji turystyki wspierają nowe rodzaje aktywności gospodarczej na wsi

Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów **organizacja pożytku publicznego**

jest związkiem stowarzyszeń sołtysów. Zrzesza 28 lokalnych stowarzyszeń sołtysów z terenu całego kraju, liczących łącznie ponad 15 000 członków.

Misja

Misją Krajowego Stowarzyszenia Sołtysów jest wspieranie rozwoju obszarów wiejskich poprzez ugruntowanie demokracji, samorządności i aktywności obywateli żeby aktywnie wpływać na rozwiązywanie problemów kraju i wspierać mieszkańców wsi w procesach integracji z Unią Europejską poprzez: wspieranie rozwoju lokalnych społeczności, tworzenie mechanizmów lokalnej demokracji, ułatwianie współpracy środowisk lokalnych, wspieranie i promocję inicjatyw pozarządowych.

Wybrane działania

Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów ma na swoim koncie wiele działań i sukcesów m.in.:

- Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów patronuje wydawanej od 1993 roku przez Wielkopolskie Stowarzyszenie Sołtysów „**Gazecie Sołeckiej**” (ponad 200 wydanych numerów) ogólnopolskiemu miesięcznikowi poświęconemu sprawom ważnym dla rozwoju sołectw, gmin i powiatów oraz rocznikowi „**Poradnik radnego i sołtysa**” (18 edycji).
- Coroczna organizacja w okresie wiosennym (zazwyczaj ostatnia sobota i niedziela maja) Krajowej Pielgrzymki Sołtysów i Środowisk Wiejskich do Sanktuarium Matki Boskiej Bolesnej w Licheniu. Uczestnicy Pielgrzymki nie tylko spotykają się na wspólnej modlitwie, ale również rozmawiają na aktualne tematy ważne dla polskiej wsi.
- Promocja idei odnowy wsi, jako nowatorskiej koncepcji rozwoju obszarów wiejskich, przyczyniającej się do aktywizacji mieszkańców wsi.
- Inicjatywa legislacyjna dotycząca rządowego projektu ustawy o funduszu sołeckim, dzięki któremu sołectwa pozyskują środki na finansowanie działań dla społeczności wiejskich.
- **Jesteśmy w trakcie procedowania** zmiany ordynacji wyborczych i referendalnych (aby przewodniczący jednostek pomocniczych zasiadali z mocy prawa w komisjach wyborczych).

Nagrody

Wyróżnienie w Konkursie „Pro Publico Bono” w 2002 r.

Laureat I nagrody Konkursu „Pro Publico Bono” w 2006 r.

Prezentowany materiał informacyjny stanowi element projektu, którego celem jest podniesienie skuteczności wykorzystania dostępnych środków finansowych pochodzących z funduszy sołeckich, instrumentów wyodrębnionych w budżetach gmin, służących wsparciu rozwoju obszarów wiejskich. To podręczne kompendium wiedzy, niezbędnej jeśli chodzi o teoretyczne i praktyczne wskazówki dotyczące zrozumienia zagadnień związanych z funduszem sołeckim. Jest to pomocne narzędzie dla społeczności wiejskich chętnych i gotowych do podejmowania inicjatyw mających na celu dostosowanie wsi do wymogów współczesności i pełnienia nowych funkcji na rzecz całego społeczeństwa.

